

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**



**МАУП**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**

**дисципліни**

**«КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО»**

(для бакалаврів)

**Київ 2017**

Підготовлено професором кафедри комерційного та трудового права  
*Ю. В. Журик*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права  
(протокол № 19 від 28.05.08)

Перезатверджено на засіданні кафедри господарського, трудового права та  
цивільно-правових дисциплін (протокол № 1 від 31.08.17)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту права  
(протокол № 8 від 31.08.17)

**Журик Ю. В.** Навчальна програма дисципліни “Корпоративне право”  
(для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. – 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план,  
зміст дисципліни “Корпоративне право”, вказівки до виконання контрольної  
роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список  
літератури.

© Міжрегіональна Академія  
управління персоналом (МАУП), 2017  
© ДП «Видавничий дім «Персонал»,  
2017

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Корпоративне право є новим інституційним утворенням у системі права України.

Терміни «корпоративне право», «корпоративні відносини» тривалий час практично не вживались у вітчизняній правовій науці. Вони зустрічалися лише у працях, присвячених дослідженню законодавства зарубіжних країн.

Розвиток ринкових відносин обумовив виникнення різних недержавних форм господарювання, більшу частину яких на сьогодні становлять господарські товариства. Це, у свою чергу, обумовило і необхідність розвитку нового інституту – *корпоративних відносин*.

Незважаючи на те, що термін «корпоративне право» все частіше застосовується як у законодавчих актах, так і в науковій літературі, чітко і зрозуміло він фактично не сформульований – немає єдиної позиції щодо кола правовідносин, які регулюються нормами корпоративного права, його змісту та структури, як навчального курсу.

### **Мета дисципліни:**

- сприяти отриманню студентами основних знань з дисципліни «Корпоративне право»;
- забезпечити підготовку, спрямовану на формування інтелектуального потенціалу висококваліфікованих правників, які володіють основами теоретичних знань у галузі корпоративного права, необхідних для їх майбутньої діяльності.

**Завдання** навчальної дисципліни – дати майбутнім юристам знання:

- основних проблем корпоративного права України;
- предмета і завдань курсу «Корпоративне право»;
- зв'язку корпоративного права України з іншими галузями права;
- основних питань, що стосуються корпоративних відносин, корпоративного управління, корпоративного контролю тощо;

### **навчити майбутніх юристів:**

- використовувати набуті знання з корпоративного права у практичній діяльності;
- аналізувати джерела права щодо корпоративних правовідносин.

### **Міжпредметні зв'язки:**

Дисципліна «Корпоративне право» передбачає вивчення студентами основних правових інститутів корпоративного права, корпоративних правовідносин на базі одержаних знань з теорії держави і права, конституційного права, цивільного та цивільно-процесуального, господарського, господарсько-процесуального права тощо.

Більш глибоке опанування матеріалом забезпечить ознайомлення з нормативними актами із зазначеної дисципліни, а також з рекомендованою спеціальною літературою.

За результатами вивчення матеріалу дисципліни «Корпоративне право» студенти складають **залік**.

Згідно з навчальним планом Інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом цей предмет вивчається на **IV курсі** протягом **одного семестру**.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**дисципліни**  
**«КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО»**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
<b>Змістовий модуль I. Загальна характеристика корпоративного права як галузі права</b>	
1	Поняття, предмет та методи корпоративного права
2	Джерела корпоративного права
3	Корпоративні норми
4	Корпоративні утворення
5	Корпоративні права громадян
<b>Змістовий модуль II. Правовий статус корпоративних організацій</b>	
6	Управління корпоративною організацією
7	Державно-правове регулювання корпоративної діяльності
8	Договірна робота в корпоративній організації
9	Претензійно-позовна робота в корпоративній організації
10	Відповідальність за порушення норм корпоративного права
Разом годин: 90	

**ЗМІСТ**  
**дисципліни**  
**«КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО»**

**Змістовий модуль I. Загальна характеристика корпоративного права,  
як галузі права**

**Тема 1. Поняття, предмет та методи корпоративного права**

Поняття корпоративного права. Корпоративне право в суб'єктивному та об'єктивному розумінні. Тенденції розвитку корпоративного права в Україні.

Суспільні відносини, що регулюються корпоративним правом. Корпоративні правовідносини як предмет корпоративного права.

Поняття та ознаки корпоративного права. Співвідношення корпоративного та акціонерного права, корпоративного та господарського права, корпоративного та цивільного права.

Методи корпоративного права. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання і вивчення корпоративного права.

Місце науки та навчального курсу корпоративного права в системі загальних та спеціальних юридичних дисциплін, їх зв'язок з іншими правовими дисциплінами, теоретичне і практичне значення для підготовки спеціалістів.

Структура та система навчального курсу корпоративного права.

*Література [1-25; 27]*

## **Тема 2. Джерела корпоративного права**

Джерела корпоративного права. Ознаки та поняття джерел корпоративного права. Корпоративний звичай як форма корпоративного права.

Корпоративні ділові звичаї. Відмінність корпоративних ділових звичаїв від корпоративних звичаїв.

Корпоративні прецеденти.

Корпоративний нормативний акт як основне джерело корпоративного права. Ознаки та види корпоративних нормативних актів і вимоги, що висуваються до них.

Особливості змісту та форми корпоративних нормативних актів.

Систематизація корпоративних нормативних актів.

*Література [1-25-27; 30]*

## **Тема 3. Корпоративні утворення**

Поняття та система корпоративних утворень за чинним законодавством України, їх ознаки.

Поняття та види підприємств в Україні.

Поняття та види господарських товариств в Україні.

Поняття, види та загальна характеристика акціонерних товариств. Правове регулювання діяльності акціонерних товариств Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України та Законом України «Про господарські товариства».

Товариство з обмеженою відповідальністю: поняття та загальна характеристика. Відмінність товариства з обмеженою відповідальністю від закритого акціонерного товариства.

Товариство з додатковою відповідальністю: поняття і загальна характеристика.

Поняття та загальна характеристика повного товариства.

Поняття та загальна характеристика командитного товариства.

Поняття кооперативів, їх види та ознаки. Характеристика виробничих і

споживчих кооперативів.

Поняття та види об'єднань підприємств. Ознаки консорціуму, асоціації, концерну та корпорації.

*Література* [13-35; 37-38]

#### **Тема 4. Корпоративні норми**

Поняття та види корпоративних норм. Загальні ознаки корпоративних норм. Особливі ознаки корпоративних норм.

Правовий характер корпоративних норм.

Створення корпоративних норм. Принципи демократизму, гуманізму, рівності, законності.

Співвідношення корпоративних норм з іншими нормами.

*Література* [26; 28; 32]

#### **Тема 5. Корпоративні права громадян**

Поняття корпоративного права. Підстави виникнення та припинення корпоративних прав.

Відмінність корпоративних прав громадян від корпоративних прав юридичної особи.

Ознаки корпоративних прав.

Право на управління юридичною особою. Право на отримання відповідної частки прибутку юридичної особи. Право на отримання відповідної частки активів у разі ліквідації юридичної особи.

Припинення корпоративних правовідносин у зв'язку з виходом учасника з товариства.

Припинення корпоративних правовідносин у зв'язку з відступленням частки. Припинення корпоративних правовідносин у зв'язку з виключенням учасника з товариства. Припинення корпоративних правовідносин у зв'язку зі смертю (ліквідацією) учасника. Припинення корпоративних правовідносин на вимогу кредиторів учасника у разі недостатності його майна для виконання власних зобов'язань.

*Література* [17; 26-28]

### **Змістовий модуль II. Правовий статус корпоративних організацій**

#### **Тема 6. Управління корпоративною організацією**

Поняття управління корпоративною організацією. Функції управління.

Загальні принципи управління корпоративною організацією. Принципи централізації, децентралізації, координації, використання людського потенціалу.

Органи управління господарських товариств.

Загальні збори акціонерів і загальні збори учасників. Скликання загальних зборів. Порядок проведення, структура і порядок складання протоколу загальних зборів.

Правління як виконавчий орган господарських товариств. Склад правління

та порядок його обрання (затвердження). Основні завдання та компетенція правління. Права та обов'язки членів правління.

Склад ревізійної комісії. Правове регулювання діяльності ревізійної комісії Цивільним, Господарським кодексами України і Законом України «Про господарські товариства». Види перевірок і порядок складання висновків. Компетенція ревізійної комісії. Протоколи ревізійної комісії. Відповідальність ревізійної комісії.

Спостережна рада. Склад спостережної ради. Основні принципи діяльності спостережної ради. Компетенція спостережної ради.

*Література* [16; 22-27]

## **Тема 7. Державно-правове регулювання корпоративних відносин**

Державні органи, які регулюють корпоративні відносини.

Прямий державний контроль за корпоративною діяльністю. Види прямого корпоративного контролю.

Кабінет Міністрів України, його повноваження у сфері управління корпоративними правами держави.

Фонд державного майна України, його повноваження у сфері управління корпоративними правами держави.

Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку, її повноваження у сфері управління корпоративними правами держави.

Суд, прокуратура, інші правоохоронні органи, які здійснюють захист корпоративних прав громадян, юридичних осіб і держави.

*Література* [14; 24; 25]

## **Тема 8. Договірні роботи в корпоративній організації**

Роль і значення договору.

Порядок укладення і припинення дії договорів основних видів.

Врегулювання розбіжностей при укладенні, зміні та припиненні договорів.

Порядок укладення і припинення дії договорів основних видів.

Організація договірної-правової роботи в корпоративній організації.

Поняття і види договірної роботи.

Суб'єкти договірної роботи.

Стадії договірної роботи. Підготовка до укладення договору, оцінювання підстав укладення договору, оформлення договірних відносин, доведення змісту договорів до виконавців, контроль за виконанням і оцінювання результатів договірної-правової роботи.

Нормативна регламентація договірної роботи.

Юридична служба в корпоративній організації. Завдання юридичної служби щодо укладення договорів.

*Література* [12; 19; 21; 24]

## **Тема 9. Претензійно-позовна робота в корпоративній організації**

Поняття і місце претензійно-позовної роботи в корпоративній організації.  
Організація досудового порядку врегулювання господарських спорів.  
Порядок підготовки, обліку, пред'явлення і виконання претензій.

Порядок проведення позовної роботи. Облік поданих і отриманих позовів.

Контроль за виконанням розглянутих (задоволених, залишених без задоволення) претензійно-позовних матеріалів.

Особливості організації претензійно-позовної роботи з окремих видів претензій і позовів.

Реєстрація, облік і зберігання претензійних і позовних документів.

*Література [11-32]*

## **Тема 10. Відповідальність за порушення норм корпоративного права**

Відповідальність державних органів за порушення корпоративних норм.

Нормативно-правові акти, які передбачають відповідальність державних органів за порушення корпоративних норм.

Відповідальність посадових осіб органів управління господарських товариств за порушення корпоративних норм.

Штрафні санкції, які застосовуються до посадових осіб державних органів за порушення корпоративних норм.

Відповідальність акціонерів, учасників і персоналу за порушення корпоративних норм.

*Література [11; 25-33]*

## **ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**

Відповідно до навчального плану студенти повинні виконати *контрольну роботу* з дисципліни «Корпоративне право».

Ця робота передбачає письмові відповіді на запитання з метою виявити рівень знань із зазначеної дисципліни. У процесі підготовки контрольної роботи студенту необхідно вивчити основні законодавчі акти, теоретичні матеріали, які рекомендуються до кожної теми.

Відповіді на поставлені питання повинні бути повними, всебічно обґрунтованими, чітко і юридично грамотно сформульованими.

На титульній сторінці зазначають: *назву вузу, кафедри, повну назву дисципліни, з якої пишеться контрольна робота, своє прізвище та ініціали, прізвище та ініціали викладача, який читає лекції, варіант роботи.*

Викладення матеріалу повинно бути стислим, точним, послідовним, самостійним. Механічно переписані роботи не рецензуються і повертаються для повторного виконання. Наприкінці роботи обов'язково наводиться список використаних джерел.

Контрольна робота складається з *теоретичного питання і практичного завдання.*

Варіант контрольної роботи студент вибирає за *першою літерою свого прізвища* (див. таблицю).



Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, Ф, С, Х	1
Ж, Ч, Щ, Я	2
К, Є, Р, Ю	3
Т, Д, О, М	4
І, Г, З, У, Н	5
Ш, П, Л, В	6

Робота має бути надрукована та охайно оформлена.

Обсяг роботи — 10-15 сторінок.

## ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

### Варіант 1

1. Корпоративні підприємства, поняття та загальна характеристика.

2. У 1992 р. було створено і зареєстровано товариство з обмеженою відповідальністю. Учасниками виступали 3 особи, які мали однакові частки у сформованому статутному фонді. На день реєстрації товариства кожен з учасників вніс до статутного фонду по 30 % своєї частки, що відповідало Закону України «Про господарські товариства». У подальшому учасники решту своїх вкладів не вносили, і статутний фонд товариства не змінювався. Через 5 років 2 учасники вирішили вийти з товариства, написавши відповідні заяви, які були у встановленому порядку нотаріально засвідчені.

У заявах зазначалося, що учасники на майно товариства не претендують, а від своєї частки в статутному фонді відмовляються. Водночас 2 сторонні особи виявили бажання увійти як учасники у товариство. Рішення про вихід зі складу учасників і вступ нових осіб було прийнято на зборах учасників товариства зі складенням відповідного протоколу.

На початку 2002 р. учасники, які вийшли з товариства, звернулися до суду із позовом до товариства та його директора (учасника, який залишився) про виділення майна товариства. Відповідач позов не визнав, посилаючись на те, що свого часу позивачі від своїх часток у майні та інших майнових претензій до товариства відмовилися, що і було оформлено належним чином.

*Запитання:*

*Чи є підстави для розгляду спору в господарському суді?*

### Варіант 2

1. Корпоративні права громадян: поняття, ознаки, характеристика.

2. Один з учасників ТОВ "Світанок" помер. Двоє його спадкоємців (син Іван і дочка Ірина) вирішили стати учасниками ТОВ. Однак учасники ТОВ не дали згоду на те, щоб Іван став учасником товариства. Крім того, вони

відмовились виплачувати йому частку, аргументуючи це тим, що його сестра стане учасником товариства і він повинен вимагати з неї свою частку спадкового майна у статутному капіталі товариства. Іван подав позов до суду.

*Запитання:*

*Який порядок спадкування часток у товаристві з обмеженою відповідальністю?*

*Чи відрізняється порядок спадкування акцій від порядку спадкування часток?*

*Який буде наслідок відмови учасників від надання згоди на вступ спадкоємців як учасників?*

*Чи буде задоволено позов? Чи матиме значення те, що сестрі Івана згоду на участь у товаристві надали?*

### **Варіант 3**

1. Корпоративні права держави: поняття, ознаки, характеристика.

2. У 2003 р. створено відкрите акціонерне товариство "Родон", у статутному фонді якого 50 % майна держави. Загальні збори акціонерів прийняли рішення про обрання головою спостережної ради Осадчого О. О., який є заступником Міністра фінансів України.

*Запитання:*

*Чи законне таке рішення загальних зборів акціонерів?*

### **Варіант 4**

1. Загальна характеристика корпоративного права.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю «Рута» – акціонер товариства «Адамс» подало позов до суду про визнання недійсним рішення загальних зборів АТ. У позові ТОВ зазначало, що правління АТ не дало ТОВ можливості брати участь у роботі загальних зборів АТ, посилаючись на те, що ТОВ ще не повністю сплатило вартість акцій, на які воно підписалося. У зв'язку з цим ТОВ вимагало скасування рішення і відшкодування збитків.

*Запитання:*

*Хто має право брати участь у загальних зборах АТ? Коли акціонер набуває права власності на акції АТ?*

*Чи є ТОВ власником акцій? В який строк слід оплачувати акції емітента?*

*Яке рішення має прийняти суд?*

### **Варіант 5**

1. Державні органи, які здійснюють контроль за дотриманням корпоративного законодавства: їх повноваження.

2. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку вирішила перевірити правильність і законність відчуження акцій ВАТ «Зоря». З цією метою працівники Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку затребували з ВАТ «Зоря» документи про договори, які були укладені щодо акцій ВАТ за останні п'ять років. Однак ВАТ відмовилося надавати таку інформацію, аргументуючи це тим, що вони не мають права розголошувати конфіденційну інформацію стосовно власників акцій.

*Запитання:*

*Які повноваження Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку щодо перевірки діяльності ВАТ?*

*Чи є інформація щодо власників акцій конфіденційною?*

### **Варіант 6**

1. Корпоративні норми: поняття, види.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю вирішило укласти із державним підприємством, що знаходилося в іншому місті, договір оренди виробничих приміщень. За обставин, що склалися, у визначений час директор товариства не зміг виїхати на підписання договору.

Оскільки за статутом товариства ніхто, крім директора, не міг підписувати господарські договори, товариство довіреністю уповноважило комерційного директора на підписання договору. У довіреності повноваження комерційного директора були сформульовані як «право на оформлення договору оренди». Але представники державного підприємства відмовилися мати справу із комерційним директором підприємства, посилаючись на те, що поняття «оформлення договору» не включає право на його підписання.

*Запитання:*

*Хто має право підписувати угоди від імені суб'єктів господарювання?*

*Які вимоги пред'являються згідно із законодавством до довіреностей, що видаються від імені суб'єктів господарювання?*

*Чи правомірні позиції представників державного підприємства?*

### **ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ**

1. Що становить предмет корпоративного права?
2. У чому полягає зв'язок корпоративного права з іншими галузями права?
3. Розкрийте основні завдання курсу «Корпоративне право».
4. Чим відрізняються внутрішні корпоративні відносини від зовнішніх?
5. Чим відрізняється корпоративне право в суб'єктивному значенні від корпоративного права в об'єктивному значенні?
6. Схарактеризуйте акціонерне товариство.
7. Схарактеризуйте товариство з обмеженою відповідальністю.
8. Схарактеризуйте товариство з додатковою відповідальністю.
9. Схарактеризуйте повне товариство.
10. Схарактеризуйте командитне товариство.
11. У чому відмінності товариства з обмеженою відповідальністю та закритого акціонерного товариства?
12. Схарактеризуйте державне та комунальне підприємства.
13. Яким чином закріплюється за державним і комунальним підприємствами майно, що передається їм для здійснення господарської діяльності?
14. Дайте визначення корпоративних норм. Види корпоративних норм.
15. Чим відрізняються несоціальні корпоративні норми від соціальних корпоративних норм?

16. Загальні та особливі ознаки корпоративних норм.
17. Співвідношення корпоративних норм із законодавчими актами.
18. Принципи створення корпоративних норм.
19. Поняття, ознаки та недоліки джерел корпоративного права.
20. Відмінність корпоративних ділових звичаїв від корпоративних прецедентів.
21. Доцільність існування корпоративного прецеденту.
22. Особливості змісту та форми корпоративних нормативних актів.
23. Дайте визначення корпоративних прав у суб'єктивному значенні.
24. Ознаки корпоративного права у суб'єктивному значенні.
25. Підстави виникнення корпоративних прав. Чи є відмінності в корпоративних правах у різних господарських товариствах?
26. Вихід і виключення учасника з товариства: поняття, загальна характеристика.
27. За допомогою яких способів можна відступити частку в статутному капіталі господарського товариства?
28. Звернення, стягнення на частку в статутному капіталі господарського товариства.
29. Чи вважається володіння корпоративними правами підприємництвом?
30. Загальні принципи управління корпоративною організацією.
31. Поняття планування роботи корпоративної організації. Схарактеризуйте бізнес-план. Складіть бізнес-план.
32. Порядок скликання, проведення загальних зборів акціонерів і учасників.
33. Дослідіть відмінності у правовому регулюванні органів управління господарськими товариствами.
34. Які органи управління АТ, ТОВ і ТДВ передбачені в Цивільному кодексі України? Які органи управління зазначених товариств за Господарським кодексом України? За Законом «Про господарські товариства»?
35. Який порядок обрання генерального директора товариства? Які якості повинен мати генеральний директор?
36. Які структурно відокремлені підрозділи може мати господарське товариство?
37. Які державні органи регулюють корпоративну діяльність?
38. Поняття прямого державного контролю за корпоративною діяльністю
39. Види прямого корпоративного контролю.
40. Побічний вплив держави на діяльність господарських товариств.
41. Які законодавчі засоби обмеження корпоративної діяльності?
42. Дайте визначення договору. Які істотні умови договору відповідно до Цивільного та Господарського кодексів ви можете назвати?
43. Чи є відмінності в порядку укладення договору, передбачені Цивільним і Господарським кодексами України?
44. Який порядок врегулювання розбіжностей при укладенні, зміні чи припиненні договорів?
45. Які стадії договірної роботи?
46. Які суб'єкти договірної роботи?
47. Юридична служба в корпоративній організації. Завдання корпоративної

- служби.
48. Дайте визначення претензійно-позовної роботи в корпоративній організації.
  49. Правове регулювання досудового порядку врегулювання господарських спорів.
  50. Хто несе персональну відповідальність за проведення претензійно-позовної роботи на підприємстві?
  51. Чи обов'язково на підприємстві повинна бути юридична служба для проведення претензійно-позовної роботи?
  52. Який порядок підготовки, обліку пред'явлених претензій і виконання розглянутих претензій?
  53. Який порядок проведення претензійної роботи?
  54. Яким чином здійснюється контроль за виконанням розглянутих претензійно-позовних матеріалів?
  55. Які особливості організації претензійно-позовної роботи з окремих видів претензій і позовів?
  56. Яка відповідно до законодавства передбачена відповідальність державних органів за порушення корпоративних норм?
  57. Яку відповідальність несуть директори та керівники корпоративних організацій за порушення корпоративних норм?
  58. Матеріально-правові питання відповідальності директорів і керівників за порушення корпоративних норм.
  59. Чи несуть акціонери відповідальність за порушення корпоративних норм?
  60. Чи можна стягнути з посадових осіб Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку в досудовому порядку штраф за порушення нормативно-правових актів у сфері корпоративного права?

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

### *Основна*

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 11.02.1992. – 1992 р. – № 6. – Ст. 56.

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001. – 2001 р. – № 25. – Ст. 131.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
7. Про аудиторську діяльність: Закон України від від 22.04.1993 № 3125-XII // Відомості Верховної Ради України від 08.06.1993. – 1993 р. – № 23. – Ст. 243.
8. Про Антимонопольний комітет України: закон України від 26.11.1993 № 3659-XII // Відомості Верховної Ради України від 14.12.1993. – 1993 р. – № 50. – Ст. 472.
9. Про електроенергетику: Закон України від від 16.10.1997 № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.01.1998. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
10. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради (ВВР), від 08.09.2000. – 2000 р. – № 36. – Ст. 299.
11. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: закон України від 23.09.1994 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України від 04.10.1994. – 1994 р. – № 40. – Ст. 364.
12. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами: закон України від 21.12.2000 № 2181-III // Відомості Верховної Ради від 09.03.2001. – 2001 р. – № 10. – Ст. 44.
13. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: закон України від 22.12.1998 № 331-XIV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 02.04.1999. – 1999 р. – № 12. – Ст. 80.
14. Про захист національного товаровиробника від демпінговою імпорту: закон України від 22.12.1998 № 330-XIV // Відомості Верховної Ради (ВВР), 12.03.1999. – 1999 р. – № 9. – Ст. 65.
15. Про захист прав споживачів: закон України від 12.05.1991 № 1023-XII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 23.07.1991. – 1991 р. – № 30. – Ст. 379.

16. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: закон України від 15.05.2003 № 755-ІУ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
17. Про економічну самостійність України: закон України від 03.08.1990 № 142-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 21.08.1990. – 1990 р. – № 34. – С. 499.
18. Про захист економічної конкуренції: закон України від 11.01.2001 р. № 2210-ІІІ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 12. – Ст. 64.
19. Про захист від недобросовісної конкуренції: закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 03.09.1996. – 1996 р. – № 36. – Ст. 164.
20. Про ціни і ціноутворення: закон України від 03.12.1990 № 507-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. 25.12.1990. – 1990 р. – № 52. – С. 650.
21. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: закон України від 17.06.1999 № 758-ХІУ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1999. – № 32. – Ст. 268.
22. Про пожежну безпеку: закон України від 17.12.1993 № 3745-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 01.02.1994. – 1994 р. – № 5. – Ст. 21.
23. Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення: закон України від 24.02.1994 № 4004-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 05.07.1994. – 1994 р. – № 27. – Ст. 218.
24. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 04.08.1992. – 1992 р. – № 31. – Ст. 440.
25. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 14.11.1995. – 1995 р. – № 46. – Ст. 345.
26. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування: закон України від 17.01.2002 № 2953-ІІІ

- // Відомості Верховної Ради України від 26.04.2002. – 2002 р. – № 17. – Ст. 121.
27. Про державну податкову службу в Україні: закон України від 04.12.1990 № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР від 05.02.1991. – 1991 р. – № 6. – С. 37.
28. Про зовнішньоекономічну діяльність: закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР від 16.07.1991. – 1991 р. – № 29. – Ст. 377.
29. Про виконавче провадження: закон України від 21.04.1999 № 606-ХІV // Відомості Верховної Ради України від 18.06.1999. – 1999 р. – № 24. – Ст. 207
30. Указ Президента України “Про деякі заходи з регулювання підприємницької діяльності” від 23.07.1998 № 817/98 // Офіційний вісник України від 13.08.1998. – 1998 р. – № 30. – С. 2, код акту 5755/1998.
31. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України і Міністерства фінансів України «Про затвердження Інструкції про порядок застосування економічних та фінансових (штрафних) санкцій органами державного контролю за цінами» № 298/519 від 03.12.2001 // Офіційний вісник України від 04.01.2002. – 2001 р. – № 51. – С. 543. – Ст. 23–24.
32. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил користування місцевим телефонним зв'язком» від 22 квітня 1997 р. № 385 // Офіційний вісник України. – 1997 р. – № 17. – С. 46.
33. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення» від 26 липня 1999 р. № 1357 // Офіційний вісник України від 13.08.1999. – 1999 р. – № 30. – С. 70.
34. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил надання населенню послуг з водо-, теплопостачання та водовідведення» від 30 грудня 1997 р. № 1497 // Офіційний вісник України від 22.01.1998. – С. 45.



35. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності контролюючими органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.1999 р. № 112.
36. Лист Держпідприємство України від 31.5.2006 № 4006 «Про відповідальність суб'єктів господарювання за роботу без дозволів».
37. Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва «Щодо відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності за здійснення діяльності без ліцензії» від 20.02.2004 № 1019.
38. Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про міжнародний торговельний арбітраж» (червень 1985 р.).
39. Міжамериканська конвенція (Панамська) «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 30 січня 1975 р.
40. Європейська конвенція «Про зовнішньоторговельний арбітраж», прийнята 21 квітня 1961 р. повноважними представниками 22 європейських держав.

*Додаткова*

41. Адміністративне право України: у 2 т. – Т. I: Загальна частина. – К., 2004. – С. 415–431.
42. Адміністративне право України / за ред. С. В. Ківалова. – О., 2003. – С. 208–225.
43. Бабак О. Застосування штрафів як різновиду спеціальних санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності / О. Бабак // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 4. – С. 21–25.
44. Богун В., Солодухін Г. Господарсько-правова відповідальність за порушення законодавства про ціни // Підприємство господарство і право. – № 1. – 2005.
45. Братусь С. Н. Юридическая ответственность й законность. – М., 1976. – С. 75.
46. Булгакова І. В. Господарське право: навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006.

47. Бурлаченко А. Обжалование неправомерных санкций // Юридическая практика. – 2007. – № 39. – С. 11, 13.
48. Вінник О. М. Господарські товариства та виробничі кооперативи: правове становище: монографія. – К.: Знання, 1998.
49. Вінник О. М. Інвестиційне право: навч. посіб. – К.: Атіка, 2000.
50. Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. – 2-ге вид., змін. та допов. – К.: Правова єдність, 2009.
51. Господарське законодавство України: Зб. нормативних актів / уклад. В. С. Щербина, О. В. Щербина. – К.: Атіка, 2001.
52. Господарське законодавство України: навч. посіб. / Л. А. Жук, О. М. Жук, О. М. Неживець та ін. – К.: Кондор, 2007.
53. Господарське право: практикум / В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. М. Вінник та ін.; за заг. ред. В. С. Щербини. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
54. Господарське законодавство України / О. М. Роїна. – К.: КНТ, "Скіф", 2008.
55. Гуйван П. Відповідальність сторони за договором за неналежне застосування санкцій до контрагента // Право України. – № 6. – 2004.
56. Денисенко О. Потреба удосконалення стягнення штрафних санкцій / О. Денисенко // Право України. – 2008. – № 7. – С. 136–140.
57. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія. – Львів, 2000.
58. Ємельянов В. П. Гражданское право Украины. – Харьков, 1996. – С. 82.
59. Таликін Є. А. Господарсько-процесуальні запобіжні заходи в системі державного регулювання господарської діяльності / Соц.-екон. проблеми сучас. періоду України. – Вип. 6 (74). – С. 183–185.
60. Жук Л. А. Господарське право: навч. посіб. / Л. А. Жук, І. Л. Жук, О. М. Неживець. – К.: Кондор, 2007.
61. Загоруйко А. И. Обязательства по возмещению вреда. – Харьков, 1996. – С. 92.

62. Зверєва О. В. Господарсько-правове забезпечення права споживача на безпечність товарів, робіт, послуг / О. В. Зверєва // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 2. – С. 93–99.
63. Знаменский Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины. Формирование и перспективы развития. – К.: Наукова думка, 1996.
64. Кибенко Е. Р. Корпоративное право: учеб. пособие. – Харьков: Эспада, 1999.
65. Колодїй А. М. Принципи права України. – К., 1998. – С. 8.
66. Комаров В. В. Международный коммерческий арбитраж. – Харьков, 1995.
67. Коростей В. И. Трансформация хозяйственно-правовой ответственности // Трансформація юридичної відповідальності на сучасному етапі розвитку суспільства: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Донецьк, 12 червня 2008 року. – Донецьк: ДонУЕП, 2008. – С. 28.
68. Кравець І. М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія / І. М. Кравець. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 240 с.
69. Кравчук С. Й. Господарське право України: навч. посіб. – К.: Кондор, 2007.
70. Крупчан О. Місце адміністративного суду в процедурі застосування та стягнення штрафних санкцій із суб'єктів господарювання / О. Крупчан, В. Перепелюк // Юридична Україна. – 2008. – № 11. – С. 50–57.
71. Кузнецова Н. С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности. – К., 1993.
72. Лук'янець Д. Про правову природу адміністративно-господарських санкцій // Підприємництво господарство і право. – № 3. – 2005. – С. 10–15.
73. Лук'янець Д. М. Типологія юридичної відповідальності // Юридична Україна. – 2004. – № 3. – С. 4.
74. Луць В. В. Контракты у підприємницькій діяльності: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 1999.
75. Луць В. В. Контракты у підприємницькій діяльності. – К., 2001. – С. 68.

76. Мамутов В. К., Чувпило О. О. Господарче право зарубіжних країн. – К., 1996.
77. Мариненко О. Суд і діло: нова перспектива господарських спорів // Дзеркало тижня. – 2008. – № 1. – С.6.
78. Мартемьянов В. С. Хозяйственное право: курс лекций. – М., 1994. – Т. 1. – Общие положения.
79. Минюк Д. Юридична відповідальність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні та порядок її застосування // Підприємство, господарство і право. – 2007. – № 6. – С. 360.
80. Мілаш В. Про розвиток господарсько-правового регулювання договірних відносин // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 5. – С. 36–40.
81. Мороз Л. Я. Господарсько-правова відповідальність товарних бірж / Л. Я. Мороз // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 4. – С. 105–113.
82. Литвинова А. П. Проблеми процесуальних форм вирішення господарських спорів за відсутності відповідача у судовому процесі / А. П. Литвинова, С. В. Ребриста // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 3. – С. 29–32.
83. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-ге вид., перероб. і доповн. / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербіни; кол. авт.: О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. – К.: Юринком Інтер, 2008. – 720 с.
84. Ненюк Н. Пеня у сфері зовнішньоекономічної діяльності: основна характеристика, проблеми застосування та шляхи їх вирішення // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 3. – С. 56–59.
85. Нос М. Закон про засади державного контролю (нагляду) за господарською діяльністю в Україні: кого він захищатиме? – <http://www.justinian.com.ua/author.php?id=894>
86. Подцерковний О. П. Господарське право: підручник / О. П. Подцерковний, О. О. Квасницька, А. В. Смітюх та ін. – Х.: Одіссей, 2010. – 640 с.

87. Пересунько С. І. Право державної власності в Україні (історія, сучасність, перспективи). – Кіровоград: Єлисавет, 1998.
88. Пилипенко А. Я., Щербина В. С. Очерки акционерного права Украины. – К., 1995.
89. Підприємницьке право України / за ред. Р. Б. Шишки. – Харків, 2000. – С. 444–445.
90. Притика Д. М., Типов М. І., Щербина В. С. та ін. Арбітражний процес: навч. посіб. – Харків: Консум, 1999. – Ч. II.
91. Притыка Д. Н. Арбитражный суд: проблемы организации и деятельности: монография. – К.: Ориане, 2000.
92. Право власності в Україні / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
93. Рябченко О. П. Сутність адміністративно-господарських санкцій / О. П. Рябченко // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 2. – С. 37–40.
94. Сакоян Д. Правове регулювання відносин в сфері застосування господарсько-правової відповідальності за порушення стандартів / Д. Сакоян // Право України. – 2008. – № 2. – С. 60–63.
95. Саниахметова Н. О. Правовий захист підприємництва в Україні: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 1999.
96. Саниахметова Н. А. Юридический справочник предпринимателя. – Харьков, 1999.
97. Селезень С. В. Господарське законодавство: навч. посіб. / С. В. Селезень, В. М. Бережний. – Х.: Еспада, 2007.
98. Семенова Л. Н. Антимонопольне і конкурентне право: курс лекцій. – К.: ЄУФІСМБ, 1999.
99. Сиротенко С. Є. Деякі теоретично-практичні питання визначення розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 6 (34). – С. 42.
100. Степанова Т. Претензионный порядок разрешения споров // Юридическая практика. – 2005. – № 1–2. – С. 14–15.

101. Судіна В. Практика вирішення господарських спорів (за матеріалами Верховного Суду України) // Бухгалтерія. – 2004. – № 34. – С. 68–73.
102. Судіна В. Практика вирішення господарських спорів // Бухгалтерія. – 2004. – № 38. – С. 94–97.
103. Сушко Л. Застосування штрафних санкцій за порушення вимог Закону України від 12.05.91 р. № 1023-ХІІ "Про захист прав споживачів" / Л. Сушко // Вісник податкової служби України. – 2008. – № 44. – С. 44–48.
104. Тітов М. І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / за наук. ред. В. М. Гайворонського. – Харків, 1997.
105. Хозяйственное право: учебник для вузов / отв. ред. проф. В. С. Мартемьянов. – М., 1994. – Т. 2.
106. Хорошилова С. Новая эра в рассмотрении хозяйственных споров // Финансовая консультация. – 2004. – № 1–2. – С. 33–34.
107. Цират Г. А., Цират А. В. Международный арбитраж как способ разрешения внешнеэкономических споров. – К., 1997.
108. Шаталова Т. Звільнення від відповідальності сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) // Юридичний журнал. – 2004. – № 2. – С. 114–120.
109. Шевченко Н. Способы защиты прав субъектов хозяйствования // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 8. – С. 51–53.
110. Шершеневич Г. Курс торгового права. – СПб., 1908. – Т. 1.
111. Шмиттгофф К. Экспорт: право и практика международной торговли. – М., 1993.
112. Шпомер А. Особливості господарської відповідальності у сфері економіки // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 6. – С. 6–7.
113. Черешнюк В. Штрафні санкції за порушення господарських договорів // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 7. – С. 83–87.
114. Щербина В. С. Попередження господарських правопорушень. – К., 1993.
115. Щербина В. С. Господарське право України: навч. посіб. 2 К., 2008. – С. 35.
116. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. – 4-те вид, перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009.

117. Щербина В. С. Суб'єкти господарського права: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.
118. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
119. Ярошенко А. Адміністративно-господарські санкції: найцікавіше / А. Ярошенко // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 40. – С. 48–53.
120. Господарське право: підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х.: Право, 2012. – 696 с.
121. Господарське право: навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. – Харків : Право, 2015. – 328 с.
122. Правове забезпечення діяльності господарських організацій (довідник юрисконсульта): навчальний посібник / Д. В. Задихайло, А. О. Олефір, В. М. Пашков. – Х.: Юрайт, 2016. – 528 с.
123. Апаров А. М., Онищенко О. М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Т. 1: Загальна частина. – К.: Істина, 2016. – 452 с.